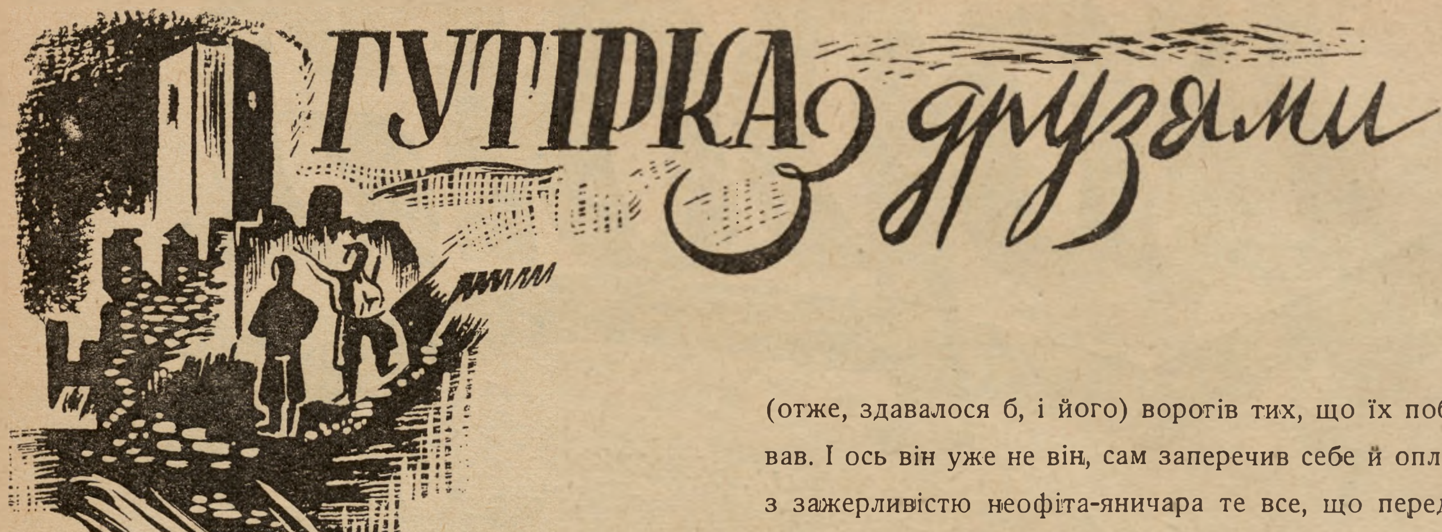
Дорога

1942

Ч. 7. ЛИПЕНЬ Р. V.

Ось уже й літо, Друзі!

Постараймося вирватись на кілька днів із обіймів засмоктливих буднів і виберімось на мандрівку...

Куди?

В гори? До мавзолеїв нашої колишньої слави?

Байдуже! Бо справа не в тому куди ми виберемось, а в тому, як ми сприймемо те, що бачили й пережили.

І, вибравшись на вершину, де віють рвучкі ґірські вітри і дзвонить у вухах тиша пустелі, чи туди, де колись дзвеніло гомоном життя наших прадідів, що „вміли панувати", і де тепер руїна — ми змушені будемо задуматись. Тоді нам стане зрозуміла прихована думка стародавнього грецького філософа:

„Великого бажайте!"

Бажайте великого навіть тоді, коли, здається, залишилось виконувати лише мале, приземне, вузьке, суєтне.

Але саме „бажання" це — лише спонука до чогось, що треба здобувати буденною сірою працею біля верстату, за який поставило нас життя.

В поезії, науці і в житті головне, — як каже Ю. Липа, — „побачити й назвати". Звести все до купи, до одного знаменника, упорядкувати й знайти синтезу.

Нераз нам видається дивним факт національного ренеґатства. Ми заскочені — як же воно так? Була людина патріот, активний громадянин, малощо не приклад для інших. І раптом він перейшов до табору наших (отже, здавалося б, і його) ворогів тих, що їх поборював. І ось він уже не він, сам заперечив себе й опльовує з зажерливістю неофіта-яничара те все, що перед тим захищав.

Так було в минулому з цілими нашими боярськими родами, так — в недавньому з цілими селами на Холмщині, Підляшші... так само ще вчора з багатьма людьми, що ради посади, чи просто — кращого прожитку змінили себе.

Вияснити це дуже просто. Може вони, ті люди, колись і бажали „великого", але не створили синтези. Не збудували міцного фундаменту під струнку будівлю, ген у вершини вічности, свого світогляду. Того світогляду, що різьбить духове обличчя окремої людини і цілих людських збірнот — націй і спрямовує їх мов вистрілену з лука стрілу — просто до мети.

І тому ті „неперееварені" люди впали на шляху, чи стали комусь погноєм, заперечивши природний закон, що людина повинна рости, змагатись за духовий розвиток свій і своєї рідної спільноти. Висловлюючись поєвангельському — не можна їй закопувати вродженого таланту, але впертою працею над собою і для рідної спільноти — помножувати його.

В зустрічі з могутніми силами незіпсованої цивілізацією природи, з руїнами минулого, де витає дух прадідів, промовляє до нас те найглибше заховане, на самому дні нашого „я", що контролює і виправляє наш похід у гущу метушливого життя.

Тож вирушаймо, Друзі, хоч на кілька днів у мандрівку, щоб десь у приманливому закутку нашої чудової Батьківщини у хвилині роздуму провірити себе.

(вук)

ПРО ТОГО, ХТО ПОКАЗАВ НАМ ГОРОД ЛЬВА

Українському громадянству довелося оце недавно розпрощатись назавжди з людиною, що всім своїм життям не тільки була зв'язана з столичним городом Галицької Волости, і не тільки в великі дні Листопада ставала зі зброєю в руках в його обороні, але й була його найкращим знавцем і дослідником.

Смерть Миколи Голубця — це не тільки смерть визначного мистецтвознавця, поета, письменника, журналіста і діяча, це одночасно болюча й передчасна втрата людини, що перша і досі єдина показала загалові українського громадянства наш гордий город Льва.

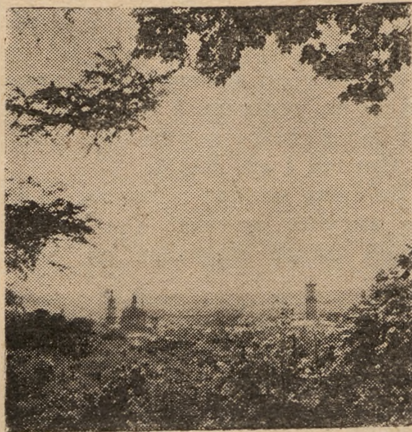
Коли при тому зважити, що Покійний залишив теж популярно-наукові монографії про ряд галицьких місцевостей, як: Княжий Белз, Буськ, Звенигород, Сокаль, Перемишль, Теребовлю (Львів 1927—28 рр.) і т. д., а в рукописі жде своєї появи »Провідник по Галичині«, то зразу ж бачимо, що на тлі вбогости нашої краєзнавчо-історичної літератури, а одночасно при всій гостроті проблеми українського міста, підкреслення саме цієї ділянки праці і спадщини Миколи Голубця має для нас свою окрему вагу.

Тому теж не про Голубця письменника, публіциста і т. д. оця наша згадка. В наших руках рідка вже сьогодні книжка: »Львів — провідник«, видання »Червоної Калини« у Львові 1925 р. В підзаголовку читаємо: Микола Голубець: Історія Львова від найдавніших часів. Історичні пам'ятники старовини. Л(ев) Л(епкий): Львів в часах великої визвольної війни ЗУНР.

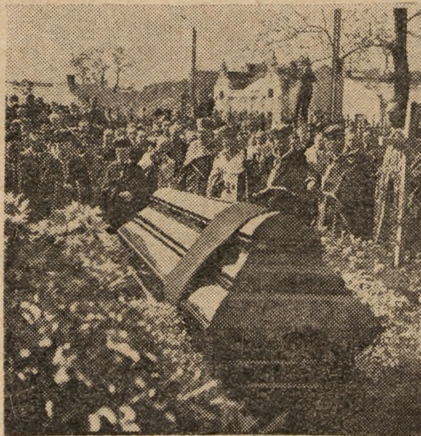
Названий »Провідник по Львові« таки залишився єдиним досьогодні того роду виданням, що тим більше підкреслює його непроминулу вартість. І справді, на неповних 200 сторінках »Провідника« став перед нами, з сумерку віків і колишньої слави, насамперед княжий Львів. Правда, пограбований і спалений в 1340 р. Казимиром Великим, не залишив він по собі наявних і великих пам'яток. Тим більше дорогі нам і ці нечисленні останки пам'яток, здебільша топографічні назви.

І саме ці останки пильно і можливо детально змалював Голубець. Про церкву св. Миколи, що за традицією найстарша у Львові, як надвірна церква Князя Льва, далі про Онуфрійську і П'ятницьку церкви, що устоялись донині на місцях, на яких закладено їх в XIII ст. при сьогоднішній Жовківській вулиці, — про ці церкви розказує Голубець у першу чергу.

За зовнішньо холодним історичним описом Львова, що з 1340 р. опинився під чужою владою, так і чути оце гаряче серце Автора, що вмів підкреслити невмиручість

1. Вежі Львова. — 2. Церква св. Миколи на Жовківській. — 3. Останній поклін.

українського характеру Львігорода. Хоч і почував себе Казимир і його наслідники неподільними панами в цьому місті, все ж не могли затерти його дійсного обличчя. І мусів навіть польський дослідник Лозінський признати, що хоч у Львові »мало русинів, але багато Руси«. І ствердив він далі: »була вона тут завжди в якомусь скорченому але тим більше сконденсованому зав'язку, в зерні худому, але повсякчас здатному до кільчення, похожому на зерна пшениці, що знаходять їх у споконвічних єгипетських пірамідах, про які оповідають, що кинені в землю, приймаються і ростуть. Під румовищами давнього самостійного існування, наче під холодним попелом випаленого багаття, залишалась завжди жива іскра, яку кожний сильніший подув міг погасити, але також роздути в пожежу«.

І хоча львівська Русь XVI — XVII ст. займала майже виключно Руську вулицю і хоча »вбиралася по-польськи, говорила й писала по-польськи, навіть у непохитній фортеці своєї окремішности — в Ставропигії, то все ж ця зовнішньо ополячена Русь не переставала ні на хвилину бути собою, почувати себе леґальною державою автохтонів в рямцях ворожої окупації. І ця львівська Русь присяги складала, від присяги на послушенство польській владі звільняла, сама собі свої суди і кари чинила, тих, що для поляків працювали, за проклятих мала, до церемоній церковних не допускала і плювала на них«.

І читаємо далі за Голубцем слова протоколу одного з засідань братства Ставропигії з року 1599: »щоби одностайне во єдину волю, во єдину раду« стати »в тій справі, котора ся точит о вольности всего народу Руського«. »А которіє би ся находили противниками тої справи, тоді з таковими не обцовати, не їсти, не пити і раду церковную усему домови їх не чинити«.

Не диво, що з такою моральною поставою Ставропигія була грізним заборолом перед усякими ворожими атаками, і не дивно, що довершувала вона діл, що досьогодні є славою не тільки Львова. Успенська церква, з чудовою Корняктівською вежею — це, поруч Юра, гордощі українського Львова, свідоцтво не тільки його живучости, але й високої курьтури.

І так сторінка за сторінкою змальовує Голубець той український город, що не тільки видержав усі ворожі атаки, але й будувався, виростав, ставав осередком української культури, науки, мистецтва і всього організованого життя Галицької Волости. Цінна праця Голубця зробила нам Львагород ще більше нашим рідним. Ця праця й інші, як: 1. »За український Львів« — епізоди боротьби XIII—XVIII в., Львів 1927, 2. »Слідами Хмельницького по Львові«, Львів 1928, і врешті 3. повість про Листопадовий чин — »Вчорашня леґенда«, Львів 1933, це все разом той один з численних дарунків, що їх склав Голубець як дослідник рідній нації, зокрема рідному місту.

Б. Д.

Гуцулка

Сутеніло. Говіркий потік не дрімав, щось шепочучи з великими й малими камінцями та з похиленою вільхою.

Нас ішло троє. Ми замовкли ще на полонині. Тільки побрязкувала їдунка на Юрковому наплечникові. Враз її брязкотіння стало гучніше, частіше. Виходить, що дорога потяглася вниз. Юрко збігає. Котяться та глухо зударяються відламки скелі.

Справді. За яких триста метрів смерекова алеч розсунулась, стежка проскочила каменюками понад воду й побігла лукою до чепурної гуцульської хати. А там — вже нас почули собаки й вибігли назустріч. Та таку лайку зняли, що аж-аж... На порозі появилась дівчина:

— Атю, атю! Циган, Бровку!

— Добрий вечір, Марічко! — привітався хтось з нас.

— Дай Боже здоровлячко! Та тільки я не Марічка, а Параска, яким си вродила... — і забіліли рівненькі зуби з-під усміхнених червоних уст.

Цим разом не пощастило. Але хто сподівався б: білява, молода та ще й з такою запаскою, що переливанням червоного, зеленого та чорного кольорів аж за очі хапає, і — не Марічка! Треба було щось швидко видумати, щоб затерти невдачу.

— Пара, а зайдемо звідсіль до Ясенова?

— Як не заблудите, то зайдете.

З-за хати ще раз виглянув сердитий Бровко чи може Циган.

Степан присів на призьбі й спитав: — А може б ми купили у вас кислого молока? А може яблука маєте?

— Купити може й купили б, але я не продам. Та заходьте ближче. Ще там може дещо й знайдеться. Заходьте у світлицю.

Дарма ми відмовлялися. Не помогло.

В півсутінку тулились під стінами лави. З великої скрині віяло подихом часу. Широке ліжко ховалось під узорами пухкого ліжника. Ми поскидали наплечники й сіли. Щойно тепер зауважили, що в кімнаті ми самі; що все тут чистеньке й різьблене, навіть двері та сволок. На прибитому на стіні килимку перехрещені сопілка та топірець з мідяною барткою. З-під стелі суворим оком гляділи св. Микола і св. Юрій.

Ввійшла молода господиня з мискою кислого молока. Тут і кукурудзяний малай появився на скрині.

Кожному врізала по шматкові. Ми просили її, щоб сідала з нами до стола.

— Їжте, їжте здорові. Я потім, бо в хаті якраз лише три ложки.

Ми витягли свої, впрохавши господиню їсти з нами, і три алюмінєві й одна дерев'яна ложки застрягли в холодному напої. Неспокійні очі дівчини підчас цілої перекуски зиркали то на наші пластові зелені сорочки, то на наплечники, що рядком примостилися біля лави. Її очі, здавалось, питали: хто ви.

— — — — — —

Два хлопчики тьопали плайком. Миколка міцно тримався за Василькову руку. В другій — хустина з глечиком, двома мисками та ложками. Така умова: вранці з полуденком несе старший, а ввечері порожнє — молодший. Страх, як клеїлися очі в Миколки. Та все щось збудить його: то цвіркун сильніше zацвіркоче, то пальцем об камінь стукнеться. Чи добре йдуть? Та добре. От, там, десь у долині — хата. — Світло!

— Василю, бачиш світло! Чому Пара не спить?

— Ага!... Напевно в хаті хтось чужий.

Затихло в чорному лісі. В ярку шепотів потічок. В небі мерехтіли зорі... Хлопці наближались до хати.

— — — — —

Ми спали на оборозі.

Було трохи холодно. Мене розбудило бурмотіння. Це Василько, сопучи та час-від-часу зупиняючись, читав. По товстому наголовку сувався послинений Миколчин палець і лишав за собою слід, мов слимак. Я не ворушився (щоб не зрадити себе) й підслухував та підглядав: поволі, буква за буквою, воскресали з чорних закарлючок слова, ліниво в'язались в думки й вистрілювали в дитячій фантазії: чубата постать на байдаку з шапкою в руці, постать — могутнього Івана Підкови.

Мій погляд перенісся крізь прогалину — між стрішкою й сіном — надвір. Над молодим лісом вставав день. Крізь вранішню імлу вставав він невідомий і загадковий.

— Васи, біжи но сюди! — звідкись знизу почувся знайомий голос.

Хлопці невдоволено поглянули один на одного, старший поважно закрив книжку і, тримаючи її в руці, легко зсунувся по сіні на землю. За ним — і Миколка.

За хвильку попрямували стежкою братики. Більший ніс зав'язку, а менший мою книжку — Малого Кобзаря. Перед їхніми босими нога-

ми стелилось золоте сонце. А коли вони зникли в лісі, я усміхнувся і збудив товаришів. Ми зіскочили й собі з оборога й побігли до потоку. Холодна, хрустальна вода напоїла м'язи енергією та волею. Мов мала дитина, тручав я товаришів, біжучи назад до нашого спільного дзеркала, обдумував собі заздалегідь речення. Ми, врешті, пішли в хату подякувати Парасці за гостинність. Та її, на щастя, не було. Як сповістила якась дівчина, що замітала сіни, Параска пішла пасти корову. (Забула білявка, яка вчора нам розповідала, що єдина „Дзвінка" — „на горах").

Ми одягали наплечники. Товариші здивовано примружили очі. В одному місці мого наплечника відтискались круглясті горбки.

— Є, є! Яблука! Протекція! Мабуть сподобався.

Я усміхнувся. З протекції і моєї підручної історії України мабуть в наплечникові теж не було. Та про це — тихо!

Попрощались і вирушили.

Перед мандрівниками стелилась дорога.

О-х

На слідах печерної людини

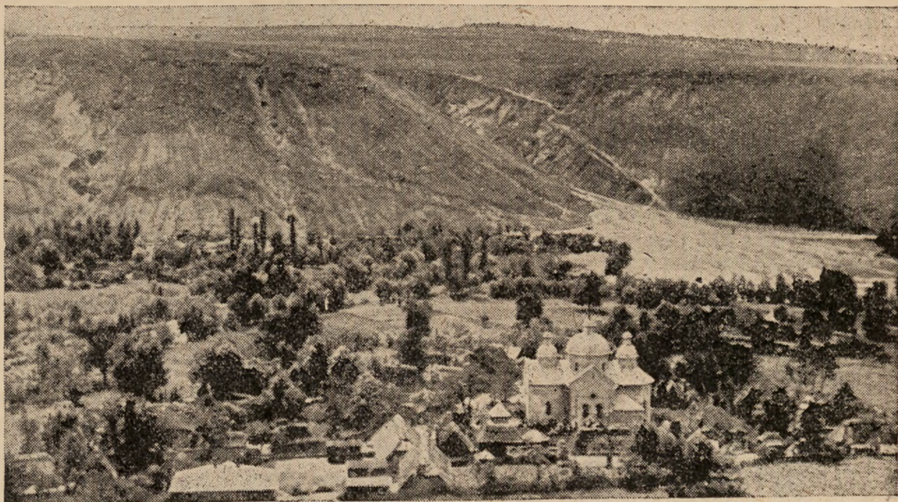
ПЕЧЕРИ В БІЛЬЧІ ЗОЛОТОМУ

Ще як жила в нас печерна людина, шукала вона собі мешкального сховища, що забезпечувало б її перед дощем і бурею, перед зимовим холодом і диким звірем, та дало повну запоруку жити спокійно і берегти божеський вічний вогонь. На такі сховища найкраще надавалися природні печери, що витворила їх у горах чи скельних покладах мати-природа. Вони скрізь розкинені по наших горах, по підгір'ї та в ярах подільської гіпсово-вапнякової плити.

Саме на Поділлі є дві гідні уваги місцевості з печерами, Кривче біля Германівки і Більче Золоте біля Борщева. Це останнє імпозантніше положенням і своїм розміщенням. Прастаре село розташувалося в яру Серету. За селом серед піль, серед ланів збіжжя невеличкий горбочок, а на ньому дещо збоку невеличка яма, немов отвір до льоху. Замість дверей — залізні ґрати, замкнені на велику колодку. Тудою впроваджує провідник до печер, або, як називають місцеві люди, до „вертеби".

Вступаєте в печеру й огортає вас дивне почуття. З печери віє холодом, тхне стухлістю, заносить плісню. Темноту, що зовсім окутує мандрівника, ледве проганяє слабе світло нафтової ліхтарні, що її несе з собою провідник, місцевий селянин, який від свого батька перейняв професію провідництва по печерах. Идете головним коридором кільканадцять метрів просто, ваші очи звикають до сутінку. А далі розгалужується головний коридор. Провідник знає, кудою краще повести, що найкращого показати. Коридор крутиться серпентиною, то вужчає, то більшає, переходить у більшу або меншу кімнату. Тут починається новий коридор, що губиться в новій кімнаті або іншому коридорі. Йдеться спокійно, можна випростуватись і високій людині, але декуди і низькій треба схилятися. Під ногами зчаста чується вогкий ґрунт, а зі стелі час від часу капає вода. Мимохіть проймає вас холодом, а то й страхом, коли провідник стане оповідати і показувати сліди житла печерної людини. Та скоро страх утікає і мандрівник наскрізь пройнятий цікавістю про життя наших предків. У стінах коридорів, а ще більше кімнат, видко верстви попелу. Вони творять помітні шари в темній землі стін. В деяких кімнатах збереглися ще зовсім виразні попелища з рештками людських і тваринних кісток, відламки посудин (урни) та ловецького і господарського крем'яного знаряддя. Тут цікавість почула голос прастарих предків: „Лишіть нас у спокою, не каламутьте своєю влізливістю нашого вічного спокою, що огорнув нас після довгої життєвої борні за існування та після цілої низки перемог над всевладною природою і її чотириногою твариною, що була таким грізним ворогом двоногої людини. Тут ми знаходили захист перед усякою небезпекою, тут удосконалювали свої знаряддя, що служили до видовбування печер та до боротьби з лютою звірюкою. А тепер невблаганні наслідники розкопують наші попелища, розграбовують наші достатки, з вітром пускають нашу славу". Та не з вітром пускають її, а на слідах наших предків досліджують наше минуле.

Є тут у печерах ще й інші гідні уваги пам'ятки, є твори первісної людини і матері - природи. Коридорів природних і роблених людською рукою та заль, що їх сполучують, тут дуже багато. Заінтересують нас і залі. В деяких треба задержатися довше, освітлити їх і приглянутися до них з увагою. От, напр., у т. зв. „королівській": вона, як інформує провідник, найбільша, розмірами 6×8 метрів. Під стінами при долі сліди попелищ первісної людини, у самих стінах пізнати шари з таких же попелищ. А найбільше інтересує стеля із своїм твором природи. Там у збитій масі земляної стелі пізнати виразну ніби плоскорізьбу погруддя жінки в короні. Вона приковує вашу увагу. Здається, дивиться на вас якось поважно, спокійно, немов дивується відвідинам цікавих мандрівників. Вам здається, що це королева вітає вас

Вид на ярову оселю Доброкут коло Більча Золотого. — Фото І. Олексишин

у своїм престольнім палаці. — Від виду цієї плоскорізьби не скоро відриваєте очі. Просто не хочеться вірити, що це твір природи, а не людських рук.

Одначе треба заглянути ще в інші місця. Провідник вибирає що цікавіші. Далі водить коридорами, яких стіни, а головно стелі, при блеску світла відбиваються червоною краскою. Тут на стелі видко сталяктити, одначе невеликі, бо мандрівники люблять їх зривати. Тому й не всіх веде провідник у такі коридори і залі, де сталяктити цеглястої краски виросли завдовжки 5—10 цм. В одній з таких заль стало і скорим темпом відбувається процес творення сталяктитів. Зі стелі спадають краплі води, насиченої складниками вапнякової скелі, що їх залишають на приростих до стелі соплях сталяктитів, а під ногами чвакає болото. З цієї та сусідніх заль ведуть коридори, що кінчаться вузькими входами, декуди такими, що не пролізла б тудою людина рачкуючи. За здогадами різних дослідників печер, ці коридори тягнуться кілометрами. Навіть в околиці Більча Золотого в трикілометровій віддалі в узбіччі яру ріки Серету видко недосліджені отвори, що ведуть до печер, які може й сполучаються з печерами в Більчу. Та якось дотепер ніхто ще цього не дослідив, хоч до печер Більча їздить багато вчених, навіть заграничних, і вивозять скринями рештки культури первісної людини.

Більчанські печери окутані таємничими оповіданнями місцевих людей, які оповідають про „лихе“, що сидить у печерах. Воно навіть звело на манівці сміливих мандрівників, які заблудили без провідника. Тому то й є в селі досить людей, і то старших, що не були ще в печерах. Та годі вірити в забобони. Печери треба оглянути, в кого тільки найдеться для цього нагода.

Ле

ДМИТРО СВІЧЕНКО

Мандрівка

Широкі зелені простори
Залиті дощем золотим,
Аж дивно, що стопи торкають
М'який цей, зелений килим.

Гаями, ярами, стежками,
Під неба блакитним рядном
Я п'яний красою мандрую
В моє, у бойківське село.

З Полісся

Полісся — країна двоякого обличчя. Одне — таємне леґендарне, незбагнуте; друге — просте, суворе, справжнє.

Таємність і поезія Полісся оспівана поетами, змальована мистцями і виявлена своєрідним чаром первісної простоти народних леґенд, побуту і фольклору.

Справжнє обличчя країни боліт, озер, лісів і бездоріжжя відкриває мандрівникові уважливе спостеріґання природи краю або наукове його вивчення.

Але треба це підкреслити, що справжнє обличча Полісся міняється в зв'язку з тим, чи оглядати його очима минувшини і теперішности, чи теж очима майбутности.

Кожен краєвид живе як поєднання простору з його водами, рослинами, тваринами і населенням. Краєвид дозріває, старіється і перетворюється.

Саме щойно тепер Полісся входить в круг заінтересувань, виринає на арену історії і готово змінити своє обличчя, перейти від стану первісної природи до плянового культурного оформлення.

З краєвидного погляду Полісся найбільш рівнинна і одночасно найбільш розтяжна географічна країна нашої чудової батьківщини.

Мандруючи по нетрях лісових пущ або по бездоріжжях боліт, бачимо тільки малі більш або менш мальовничі фраґменти чогось великого і потужного, але ніяк не відбираємо враження властивого поліського простору.

Треба б піднятись угору!

Перед нами височезна дерев'яна вежа трінґуляційної чуги. Вилазимо на її вершину!

І ось Полісся відкриває основну свою рису — простір. Десь далеко, далеко у безмежій далі розливається туманний обрій. Десь там у безвістях небозвід тікає перед площею рівнини.

Око наше пливе по рівній площі безкрайого простору і ледве уловлює на мить якийсь пункт опору, якусь приземкувату вершину піщаної надми, якусь баню старенької церкви. Але пункти ці не можуть прикувати зору, око сковзається і пливе щораз то далі, щораз то далі в безкрайй океан простору, під недосяжний обрій.

Поліський простір діє на глядача, немов океан, немов пропасть, немов безодня. Він обезсилює навіть потужних духів. Безмежний простір — основний елемент, головна риса поліського краєвиду.

Людина минулих сторіч стояла безрадно супроти цієї величі простору. Проникаючи у його межі, вона опановувала тільки окремі маленькі ділянки, острівці, лісові галяви, урочища, прирічкові слободи. Цілости простору вона опанувати ніяк не могла. Вона розгублювалася у ньому, ставала його частиною, підлеглою частиною.

На наших очах, в сторіччі великих наукових і технічних досягнень і засобів народилась думка опанувати Полісся, цілий поліський простір, як щось одне і велике, як суцільний терен людської діяльности.

Народжується відповідний плян оволодіти всіма елементами краєвиду Полісся і покорити їх на службу і благо людини. Сьогодні ще потужний простір накидає свою волю людині, але завтра він піддасться, скориться панові.

Народжуються вже проєкти. Крилата думка випереджує важке завдання його виконання.

Вода, болото й ліс — це ті три основні елементи поліського простору, що його заповнюють змістом, що разом з ним утворюють органічну цілість.

Кожен з цих краєвидних елементів сам собою нічим не особливий. Вода, як кожна вода, ліс, як кожен ліс. Але щойно в органічному і нерозривному з'єднанні з другими елементами та в тісній сполуці з безмежним простором Полісся створюють ці елементи особливий образ краси і величі.

Поліська вода — вона така різна від води інших географічних просторів, така своєрідна. Вона не скупчується і не тече споконвіку проритими руслами і напрямками, а проникає цілий безкрайй, рівнинний простір, вдирається насильно у всі його закутини, застоюється у плесах великих озер і маленьких водоймищ, вона загниває і перепоює ґрунти. Поліська розливна вода творить справжній Гордіїв, нерозмотаний вузол. Вода на Поліссі уплелась органічно в про-

стір, як його невід'ємна, істотна складова частина.

Поліські річкові води — якісь такі ліниві, нерухаві, такі повільні, що око не вловлює їх руху у руслах. Маєстатично суне вода повільною ходою, поступається перед кожною перешкодою, зміняє свої русла, утворює вужева звивин, мертвоводи й стариці.

Нерухливість поліських вод гармонійно в'яжеться з монотонією краєвиду.

Особливо потужна поліська вода тільки весною, коли тануть сніги і льоди. Велика маса води не вміщується в мілких руслах, вона виступає на широчезну заплавину, наступає довготривала повідь. Як оком глянеш, все залите водою, тільки по вищих місцях тиснуться острівці з оселями і ґрунтами. Човен стає єдиним засобом комунікації, а вода єдиним шляхом сполучення. В цей час Полісся властиво єдиний водяний шлях.

Весняний пересит води на Поліссі зродив уже в старовину переказ про поліське море (Геродотове море). Переказ цей — ніщо інше, як підсвідоме поетичне окреслення реального значення води, як другого основного елементу поліського краєвиду.

Без води, без стариць і річок краєвид Полісся був би якийсь безмежно пустий, якийсь невдачний твір природи. Вода, плесо озера або річки оживляє, окрашує довкілля, робить його таким чудовим, таким рідним.

Сидимо над водою.

Жаден порух води не скаламучує маєстату тиші. Небо й ліси, що зеленим перстінцем оточують дзеркало води, переглядаються у ньому. Десь скиглить чайка. Тихою ходою просуне човен рибалки, немов Харонів пором водами Лети.

Це Полісся минулих віків, це ще сьогоднішнє Полісся.

Легкий туман підіймається з боліт і серпанком закриває теперішність.

Фантазія підсуває прийдешній, недалекий образ.

Ось риють канали, насипають охоронні греблі, кам'яні споруди, гаті, пропуски, відпливи. Кажуть послушно рікам плисти визначеними течіями, а повідь держать цупко в кліщах кам'яних споруд. Накидають волю самовільному елементові. Дика первісна краса поступається місцем перед прийдешньою красою „великого плану". На осушену заплавину кине землероб зерно у ґрунти, по каналах і покірних водах поплинуть гучливі пароплави і каравани суден. Полісся стане одним з основних водяних шляхів, що з'єднає схід з заходом, що наблизить Балтійське море до Чорного. Це невідкладне завдання поліського простору.

Болото й торфовище — третій елемент поліського краєвиду. Прирічкове болото — посередня ланка між твердю і водою, ніби вода і нібито твердь. Виводиться в болоті хмарами мушва й комарі, що смокчуть кров людей і тварин. Болото за болотом, багно за багном, торфовище за торфовищем чергуються безконечно, як коралі в намисті.

Багатство це чи невгіддя?

Хібань що не великий скарб! Плодючий мул залитий водою, багнистий, яловий. Грузне у ньому сухоребра худоба, бродить чорногуз, відпарює ноги поліщук, скошуючи марну травицю на сіно. От і все вгіддя, все майно болота!

Та вже риють осушувальні рови, відводять воду з боліт, вже видирають заплавину воді, вже садять капусту в плодючий мул, вже сіють зерно, вже косять кращі сіна. Великий проєкт зведе рішальний бій з деревлянським болотом, з деревлянським багном, за справжній український ґрунт.

Голяндці сіють хліб і плекають городовину на дні осушеного мілкого моря? Сіють і садять!

Чи ж не їсти поліщукові хліба і картоплі з його невгіддя, з його болота?

Поліський праліс, пуща — четвертий елемент краєвиду. Дрімучі нетрі чатинних борів і проліски суборів зашили весь сухий, піскуватий ґрунт. Запах живиці і куреної смоли стелиться по пущі і підкурює гущавину грибів у підліску. Князі і вельможі полювали в пущі ратищем на грубого звіра. У безвістях лісу і по урочищах ховались тут люди степу, тікаючи перед грабунком і наскоками кочовиків, щоб по якомусь часі вийти і знов здобувати степи.

Деревлянська земля.

Тепер не так то стало!

Нестача землі впихала поліщукові сокиру в руки, він почав рубати, розчищувати пущу. Ліс відступає, скорочується. Але коротке панування хлібороба на піскових ґрунтах. Розораний пісок висихає, ґрунти яловіють, а буйний вітер розвіває пісок. Білі плями піскових видм, як лишай, обсіли плямами поля. Весь пісок котиться на ниву, засипає її. На місці ґрунтів гуляє яловий пісок, стелиться невгіддя — піскова надма.

На місці деревлянської лісової пущі біліють ребра надм поліщуцької пустині! Це помста природи за те, що порушено один її елемент, не зважаючи на другий, не зважаючи на цілість.

І знов приходить велика думка, „великий проєкт".

Хліба поліщукові не шукати на сухих лісках, а на осушеній заплавині. Хай же пуща росте і наростає піски, хай залюднюється звірем, хай дає степові дерево і лісовий матеріял на папір, на паливо.

На Поліссі всі елементи краєвиду в тісному зв'язку, у рівновазі, у єдності. Разом утворюють велич і красу, яку можна перетворити, не порушуючи єдности і органічних зв'язків.

Велика думка реконструкції вже народжується, вже настає слушний час. Але щоб від задумів прийти до діл, треба нам Полісся полюбити, мандрувати по його розлогих рівнинах, вивчати і пізнати.

Треба готуватися до великого завдання, невідкладного завдання.

Ю. Полянський

МОЛОДЕ ПЕРО

Ф. СМЕРЕЧУК

Поклик простору

У мандри, у мандри ходіть, юні друзі,
Із співом веселим, бадьорим,
До гір, що синіють на обрієкрузі, —
В широкі, розлогі простори!

Хай сонце і вітер нам пестять обличчя,
Хай міць у серцях могутніє,
Нам наша країна буйна й таємнича, —
Хай сила у грудях міцніє...

В мандрівку! У простір! Магнетом далекі
Нас тягнуть камінні дороги.
Ходім, побратими! Шуміть нам смереки!
Освічуй нам путь, яснорогий.

БОГДАН БУДКА

Ранок

Злітає ранку дужий помах,
Згорнула ніч вже чорну плахту
Життя підводиться по втомі
На ще завзятішу атаку.

Радію ранкові й вслухаюсь,
Припавши серцем до землі,
А очі спрагнені шукають
За сонцем в далині.

Країна боліт

Поліська низовина межує з Білоруською від півночі, з Волинською від півдня, а зі сходу з Дніпром. Це мілка, повздовжня заглибина, що нею пливе ріка Прип'ять. Скрізь тут рівнина, тільки місцями вищі береги або піскові лави.

Полісся вкрите піском і багном. На пісках росте місцями ліс. Ріки розливаються по рівнині, а весною — це одно велике озеро. Ріки часто міняють своє русло. Мають безліч рамен, рукавів, озерець, охаб, вікон, що тільки поліщуки вміють зорієнтуватися в цім бездоріжжі. Є на Поліссі великі торфовища і багнисті сіножаті, порослі лозою. Краєвид, хоч загально сумний, та треба його зрозуміти, вміти знайти в ньому своєрідну красу Полісся. Пластуни робили туди прогулянки в 1929—1930 рр. і описали тоді свою подорож у фейлетонах: »Човнами по Поліссі« і в книжечці: »Поліські мандри« В. Кархута.

Життя українського племени — поліщуків також дуже цікаве і варто його ближче пізнати. Доріг там майже нема, їздять човнами. Зате зимою по льоду звозять сіно та дрова. Поживу дає риба, якої там багато. Поліщуки мають на вивіз вироби з дерева.

Частина боліт вже осушена, а частина ще жде праці українських інженерів. Один подорожній пише, що здивувався, як побачив околицю з часів по зледенінні Европи. Такий вигляд має Полісся. Лишилися озера: Князь, Вигонівське, Черевище, Біле Озеро, Нобель, колись Небель та інші менші, яких дуже багато.

Міста на Поліссі: Пінське, Мозир, Береза Картузька, Кобринь, Давидгородок і ін.

Окрему книжку про Полісся написала Олена Кисілевська, а вірші писав Дмитро Фальківський.

С. Р. і Б. З.

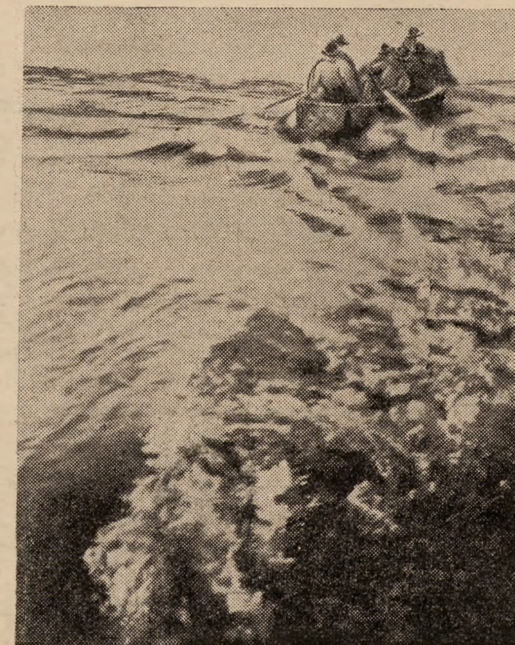
С В І Т Л И Н И:

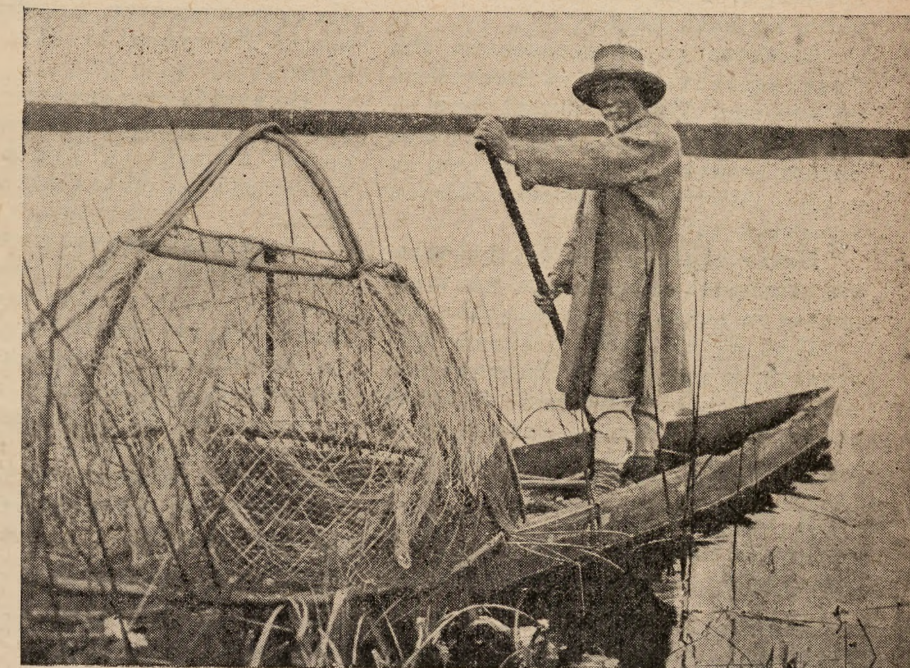
З ліва на право:

1. *Сплав дерева по р. Турії (фото І. Г.).*
2. *Загорода в селі Ладорож пінського повіту (фото І. Гургула).*
3. *Поліщуки і пластуни с. Старі Коні (фото В. Ольшанський).*
4. *Над озером (фото Н. Н.).*
5. *В бурю на озері Нобель (фото В. Байтали).*
6. *Поліський рибалка з наставкою (фото С. Юрченкович).*
7. *Озеро Карасино в пінському повіті (фото С. Юрченкович).*
8. *Простир (фото І. Гургула).*
9. *Стоги сіна й піскувата дорога в селі Мокрово лунинецького повіту (фото С. Юрченкович).*

Цінний досвід

Ми сиділи в самітній бойківській хаті, серед поляни, зо два кілометри вище від дитячої вакаційної оселі в Остодорі. Ми рвались іти в гори, та затримував нас дощ. Ми виходили часто з хати, дивились, чи не перестає він, чи не прояснюється край неба. Та дощ усе йшов, рясний і повільний, а гори, не лише дальші, а й зовсім близькі щезли за білою мрякою. Пірнув у мряку навіть близенький хребет, за яким розташувався табір молоді на Соколі.

Нас було троє: інженер, що наперекір своїй п'ятидесятці, мандрував з кожним роком жвавіше й запальніше; урядовець, що літом чи зимою, радо втікав з міста, з кімнатної неволі, до природи; а також я, що саме приїхав на день пізніше від них, та старався відпочити, бо не спав цілу ніч. Ми розглядали мапу, на якій бачили колибу на полонині Багонці під хребтом Аршиць, що була так близько від нас, усього дві години ходу.

Пополудні я спав, та не довго. Інженер розбудив мене. — „Ідемо. Дощ перестав". — Я дивився на мряку, — що по давньому закривала околицю, — на хмари, що низько нависли — з них навіть трохи росив дощ — і відраджував іти. На Багонці змушені будем чекати, поки не зміниться погода, не підемо ж у негоду на вершини! Тут маємо недалеко крамницю, а на полонині, чекаючи поїмо всі наші харчі.

Інженера це не переконало. Він бажав зараз же йти. Там нова незнана околиця, близько високі гори — варто посидіти — а тут нудно, кожна стежка знайома. Якщо сидіти тут, то краще йому найближчим поїздом вернутися до Львова.

Наш товариш урядовець був чоловік згідливий. Він сказав, що погодиться на те, що ми обидва ухвалимо.

Щоб не втратити товариша прогулянки, я пристав до інженерового пляну. Врешті недостачі й важка праця, що нас чекають, також щось варті: це ж пригода, сильне переживання.

В одну мить важкі наплечники споковані, палиці в руках і — „Ходом руш!"

За кілька хвилин знову пішов дощ. На перехресті кількох плаїв і стежечок інженер глянув на мапу. Я не витягав своєї, щоб не змокла. Але погано зробив, бо мабуть був би помітив, що інженер помилився, вибираючи дорогу.

Наша стежка незабаром розщепилася на кілька, а далі й зовсім загубилась. Ми пішли навмання узбіччям, все вище, під якусь вершину чи хребет. Мряка перешкоджувала орієнтуватися. Ми бачили всього на кільканадцять метрів довкола. Переходили через росисті малинники та густий молодняк, що ріс на зрубі. Заросились і перемокли по пояс. Наші непромокливі плащі охороняли нас від дощу, що знову падав, рясний і докучливий, одначе проти роси були ми беззахисні.

Я боровся з вичерпанням сил і втомою, як міг.

Наближався вечір, коли ми вийшли на лісистий хребет. Серед дерев стриміли скелі. Я розглядав чи нема де печери або місця, захищеного від дощу, щоб ми заночували, бо для мене було ясно, що ми заблудили. Інженер навпаки, впевняв, що це таки Багонка і що з цього лісу вийдемо ще на полонину.

Ми пішли хребтом, що знижувався, і незабаром вийшли на луку. У високій траві паслася худоба. Під лісом побачили ми колибу й дим від вогню. Ми метнулись туди. Колиба була порожня. Ми гукали та ніхто не відповідав.

Ця колиба охороняла від дощу погано. На Гуцульщині ніде такої нужденної не найдеш. Дах з кори та й одна або дві стіни і вже колиба готова...

Надійшли пастухи. Вони боялись нас, бо пасли на чужій траві, то й поховались, коли ми прийшли. Тепер виявилося, що ми на Сиглісі, та що до Багонки півтора години ходу навпростець горами, яругами, потоками...

Смеркало. Від пастухів ми довідались, що недалеко — з пів години ходу — є сіножать і кілька колиб; там ми могли б заночувати. Ми подались туди якнайшвидше. Нас вів пастух.

Стежкою тік потічок. Ми йшли травами повз нього в долину. Коли входили в ліс, було вже зовсім темно. Ми світили ліхтарик. На полянах гасили його. Був темний вечір, коли ми опинились над рвучим, бурхливим потоком, що прибув і наповнив увесь яр по кладку. Ми пробрались через неї за допомогою ліхтарика.

За потоком горіла перед колибою ватра. Коло неї поралась дівчинка. — „Ти що тут робиш маленька?" — питаємо, поскидавши наплечники з перевтомлених плечей.

Надійшла газдиня з відром молока. На наші питання відповіла, що боятись їй тут нічого, бо їх село недалеко, околицю вона знає, та й пастухів не боїться, це ж парубки з їх села. Сіножать її власна. Корови пасе тут наймичка, але вона змерзла й ранком зґедзилася, та й пішла в село, а худобу допильнувати треба ж!

Колиба була така маленька і непривітна, як та, що на горі. Так само бракували дві стіни, та й дощ із вітром збоку кропив на нас. Недиво, що наймичці надокучило таке собаче життя й вона втекла...

Підсушивши при ватрі промоклу одежу, пішли ми спати до недалекої колиби. Пастух розпалив уже перед нею вогонь. Для нас трьох ледве ви-

стало місця. Провідник просидів при ватрі всю ніч.

Я спав скраю, де не було стіни. Від вітру й дощу зробив заслону з гумового плаща. На промоклу землю я постелив що лиш мав у наплечнику, але й цього було мало. Холод добирався до нас усю ніч, а до мене ще й вогкість. Ми часто будились і довго не могли заснути.

Ранок не приніс нам, утомленим і змерзлим, нічого нового. Падав густий дощ. Сильніші подуви вітру навівали його на наші лежанки. Мряка застелила все довкола, навіть дальші частини луки. Мапа показувала що в горі над потоком, годину ходу від цієї луки, є мисливський захист, одначе в такий дощ ми не хотіли вирушати.

Коло полудня мряка трохи розступилася й дощ зменшився. — Ідемо! Доволі киснути й гарувати!

Зверху кладки бігла вода, та для наших черевиків це не новина після вчорашнього дня. Йдемо швидко, щоб дійти до хати, до тепла.

Наші бажання скоро здійснились. Це була не хата, лише вигідна, добре збудована колиба. Посередині залізна піч, по боках лежанки. У комірці сіно й сухі колені дрова. Ми зраділи. Миттю горів у печі вогонь і варився чай, а на лежанках було сіно. Тепло йшло від печі на всю колибу.

Я розтягнувся з насолодою на сіні. Моє вбрання і черевики сушились коло печі. Обидва товариші ще порались, варили. Я заснув скоро й міцно.

Коли я збудився, був ранок. Обидва товариші ще спали. Знадвору пробивалося крізь щілини дверей ясне сяйво.

— Погода!

Я вибіг з хати.

Довкола розкинувся в соняшному сяйві буйний, ясно-зелений та блакитний світ. Наша хатина стоїть на сіножаті посеред кітловини; навколо гладко зачесані узбіччя, де-не-де ще звої мряки чіпляються за смереки. З-поза сусідних гір виглядає високий, блакитний хребет Аршиць, а на ньому могутньо і близько височить сірий шпиль Нерєдів — мета нашої сьогоднішної мандрівки. Все це купається в сонці, дише теплом і радістю.

Гей сплюхи! Погода! Сонце! — гукаю, вбігши в хату.

— — — — — —

Коли завітає до людини щастя, попередні сірі дні та роки забуваються; вона тоді жаліє, що глибоко переймалась гіркими буднями.

Так і серед радісних, сильних переживань пішли в непам'ять наші недавні горювання. *М. Заклинський*

СЛОВО О ПОЛКУ ІГОРЕВІ

**ПЕРЕСПІВ
О. КОВАЛЕНКА - РОМАНКІВСЬКОГО**

I.*

Чи не краще було б, браття, 1
Старими словами
Про Ігоря смутну пісню
Почать перед вами.
А початися тій пісні 2
Про нові події,
А не так, як нам співали
Боянові мрії.
Боян віщий кого схоче 3
Прославить піснями,
Деревами
Розтікається думками;
То несеться
Сірим вовком по землі,
Або в'ється
Орлом в хмарах угорі,
Згада старі усобиці 4
І на табун лебедів 5
Пустить десять соколів
І тільки сокіл до лебедя
Котрого торкнеться,
То той лебідь перший
Піснею озветься —
То старому Ярославу,
То хороброму Мстиславу,
Що зарізав той Редедю
Пред Косозськими полками,
Або Красного Романа
Прославля піснями.
Ой то-ж Боян, миле браття, 6
Не соколи на лебеді пускає,
То він свої накладає
Персти чарівнії
На струни живії,
Й рокочуть струни славу сами
Котрому схочуть між князями.

Ой почнемо ж пісню, браття, 7
Од Владимира старого
До Ігоря ще живого,
Що потугою він ум свій
Добрий покріпивши,
І, звитяжства наповнений,
Хоробре вояцтво
Вів за рідну землю Руську
В Половецьке ханство.

II.

Тоді Ігор на світлеє
Сонце подивився
Й баче: тьмою вже од сонця
Полк його укрився;
Тоді Ігор до дружини
Своєї говоре:
„Браття і дружино,
Краще гнити
Порубаним у землі,
Аніж жити
У полоні!
А кум, браття, сядем
На швидкії свої коні,
На синій Дон глянем!"

Води з Дону напитися, — 11
Велике бажання, —
Заступило Ігореві
Лихе віщування:
„Хочу, — каже, — я край поля 12
В землі Половецькій,
Списа проломити,
Хочу з вами,
Русичами,
Голову зложити,
Або
Хочу з вами,
Спити Дону шоломами".

О, Бояне, соловію 13
Сивої давнини,
Якби то ти защебетав
Про оці дружини,
Пурхаючи, соловейку,
По древу думками,
Орлом вгорі літаючи
Попід небесами,
Стару славу звиваючи
З славою новою,
Через поля ж линеш в гори
Трояна тропою.

Може б того онукові 14
Почать спів словами:
„Не соколів несе зграю
Вітер над полями,
Летять к Дону великому
Галки табунами".
А чи може б, нам, Бояне, 15
Велесів онуче,
Заспівати було лучче'
„За Сулою їржать коні.
У Києві слава дзвонить..."

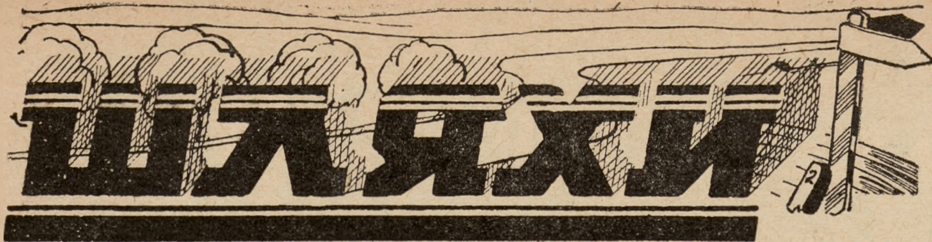
III.

В Новограді труби грають, 16
У Путивлі стяги мають.
То милого Всеволода
Брата Ігор дожидає.
І брат Буй-тур, князь Всеволод, 17
Князь Всеволод прибуває,
До Ігоря промовляє:
„Один, брате, ти у мене,
Один світлий світе:
Ми обидва, брате,
Святослава діти.
Нехай, брате, твої коні 18
В дорогу сідлають,
А мої тобі готові, —
Перед Курськом осідлані,
Тебе дожидають.
А мої тобі Куряне — 19
Вояки свідомі:
Під трубами сповиті,
Під шоломом колихались,
Кінцем списа годувались, —
Шляхи їм відомі,
Байраки знайомі.
Луки у їх напружені,
Розв'язані сагайдаки
Й шаблі гострі, сами,
Шукаючи собі чести,
Князю слави, наче вовки
Сірі, носяться степами.

(Д. б.)

———

* Подаємо новий переспів „Слова про Ігорів похід" О. Коваленка. Сімдесятлітній О. Коваленко, останній поет-романтик старої ґенерації, працював над ним повних 20 років. Переспів виконаний в стилі пісенно-народної творчости.

I. НАРОДНО - ГОСПОДАРЧЕ ЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ

Кожна европейська держава дбає про добре розвинену мережу шляхів.

Як узяти мапу Бельгії і подивитися на її територію, то відразу кидається в вічі густа мережа залізничних і автоґрунтових шляхів. Коли ж подивимося на мапу України, то побачимо, що її площа в декілька раз перевищає площу Бельгії, а мережа шляхів на Україні в кількадесять разів менша за мережу шляхів Бельгії.

Кожна нація при побудові своєї держави приділяє почесне місце побудові шляхів. Лише та держава, яка має густу мережу залізничних, автоґрунтових і ґрунтових шляхів, може бути в перших рядах промислово розвинених держав.

Шляхи для держави — те, що кров'яні судини в людському організмі, які зв'язують центр з його найдальшими периферійними пунктами.

Всі західно - европейські держави мають густу, добре побудовану мережу шляхів і ці держави визначаються високою технікою, культурою, високим розвитком промисловости і сільського господарства. Шляхи відіграють важливу ролю як в економічному й культурному, так і політичному житті держави,

Нашій молоді, особливо хлопцям, які працюють у пластових таборах або таборах Української Служби Батьківщини, треба набувати кваліфікацію шляхових майстрів, щоб у відповідний момент ми мали свої висококваліфіковані шляхові кадри.

Ми мусимо докласти багато праці й енергії, щоб мережа шлягів на Україні була не рідша і не гірша, ніж у західно-европейських країнах.

II. КЛЯСИФІКАЦІЯ СУХОПУТНІХ ШЛЯХІВ

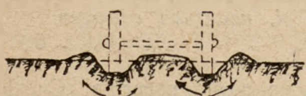
Клясифікація шляхів тісно зв'язана з клясифікацією тягової сили, тому спочатку ми наведемо шляхи, а потім клясифікацію тяглової сили.

1. Ґрунтові шляхи поділяються на дві основні ґрупи: Шляхи без одежі і шляхи в одежі (або шляхи непокриті і шляхи покриті).

Шляхи без одежі:

а) Звичайні сільські і полеві дороги в природному стані, на утворення яких не витрачають коштів ні людської праці.

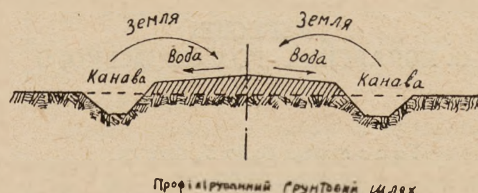
Полунасип - полувиїмка на косогорі

Звичайний Селянський Ґрунтовий шлях

б) Сільські й польові дороги вищого типу при експлуатації яких весняною та осінньою порою витрачають кошти і людську працю (засипають ями піском, камінням, гатять греблі на багнистих місцях будують мости, проводять рури тощо).

в) Профілювання з ровами по боках для відведення і стікання води.

Профілірований Ґрунтовий шлях

На побудову таких шляхів уживають пісок і глину. Коли шлях проходить піскуватим ґрунтом, тоді додають до нього глини й навпаки, таке змішування піску з глиною називається оптимальною сумішкою ґрунту.

Шляхи в одежі:

а) Шосейні шляхи.

Шосейними шляхами називаються профільовані шляхи, що зверху покриті:

1. Дрібним товченим камінням, т. зв. дрібняком, і тоді такі шляхи називаються дрібняковими шосами;

2. Круглим дрібним камінням, т. зв. жорствою, тоді такі шляхи називаються жорстваними шосами.

б) Мостові шляхи.

Мостовими шляхами називаються профільовані шляхи, покриті зверху тесаним, або лупаним каменем; такі шляхи переважно будують по містах і містечках.

в) Клінкерні мостові шляхи.

Так називаються профільовані шляхи, покриті зверху перепаленою цеглою, так званим залізняком.

г) Асфальто-бетонові шляхи — це профільовані шляхи, покриті зверху асфальто-бетоном (суміш смоли з зернистим піском).

ґ) Цементово-бетонові шляхи — це також профільовані шляхи, покриті зверху цементо-бетоном (суміш цементу з зернистим піском або дрібним камінням).

2. Снігові шляхи:

а) Звичайні снігові шляхи, які звичайно бачимо по селах і полях, так звані снігові дороги в природному стані.

шлях на болоті

б) Снігові шляхи вищого типу, себто коли сніг випав, то спочатку треба його утрамбувати (стиснути) спеціяльними котками, а потім такий шлях можна експлуатувати. Підчас експлуатації такий шлях підтримають у відповідному технічному стані.

3. Льодяні шляхи.

В північних країнах, де зима триває щонайменше 4 — 5 місяців, для більшого ефекту удосконалюють снігові шляхи.

а) Суцільні льодяні шляхи — це такі шляхи, яких уся проїжджа частина покрита льодом.

б) Колійні льодяні шляхи — це такі шляхи, на яких покрита льодом не вся проїжджа частина шляху, а лише сама колія, куди сунуться полози саней.

4. Дерев'яні шляхи.

Дерев'яними шляхами називаються такі шляхи, в яких проїжджа частина шляху покрита дерев'яним матеріялом.

а) Кругло-дерев'яні шляхи, себто такі шляхи, в яких проїжджа частина збудована з круглого лісоматеріялу.

б) Плоско - дерев'яні шляхи, в яких проїжджа частина збудована з дощок або диляв.

5. Залізничні шляхи:

а) Ширококолійні шляхи, або так звані нормальні;

б) вузькоколійні шляхи;

в) висні одноколійні шляхи;

г) висні двохколійні шляхи.

Перші два типи шляхів нічого цікавого і нового для нас не дають, але останні два типи, так звані висні залізничні шляхи, — це дуже цікаві шляхи.

Ґрунтовий шлях на болоті

Ці шляхи будують або в гористих, або в багнистих місцевостях.

В таких умовах, які вимагають дуже багато земляних робіт і побудова шляху дуже дорога, будують висні дороги.

6. Линвові шляхи.

Линвові шляхи бувають:

а) Однолинвові,

б) Дволинвові.

Линвові шляхи будують у гірських місцевостях.

III. КЛЯСИФІКАЦІЯ ТЯГЛОВОЇ СИЛИ

1. Гужове тягло:
   - а) коні,
   - б) воли.
2. Механічне тягло:
   - а) автомобілі,
   - б) трактори,
   - в) мотовози,
   - г) паровози,
   - ґ) електровози.

МЕХАНІЧНА КЛЯСИФІКАЦІЯ ҐРУНТІВ

Розміри частинок	Назва частинок
1. більші 80 см	Великі кругляки
2. від 80 — 40 см	середні кругляки і камін.
3. „ 40 — 20 „	дрібні кругляки і каміння
4. „ 20 — 10 „	бруковий камінь
5. „ 10 — 6 „	велика рінь
6. „ 6 — 2 „	дрібна рінь
7. „ 2 — 1 „	велика жорства
8. від 10 мм — 4 мм	середня жорства
9. „ 4 „ — 2 „	дрібна жорства
10. „ 2 „ — 1 „	великий пісок
11. „ 1 „ — 0,1 „	середній пісок
12. „ 0,5 „ — 0,25 „	дрібний пісок
13. „ 0,25 „ — 0,05 „	дуже дрібний пісок
14. „ 0,05 „ — 0,01 „	дрібний пил
15. „ 0,01 „ — 0,005 „	мулуватий пил
16. від 0,005 „ — 0,001 „	груба глина
17. менше 0,001 мм	тонка глина

(Д. б.) *Інж. О. Нічога*

З нашого життя

ДО ЛІТНІХ ТАБОРІВ

Літо нарешті настигло і наша молодь вже готується виїхати до відпочинково-виховних таборів Українського Центрального Комітету — Відділу Опіки над молоддю і родиною. Бо немає кращого літнього відпочинку за кількатижневе перебування в юнацькому гурті, де єднає всіх один вік, одна спільна праця. Немає кращого виховного засобу за цей, яким у таборних змаганнях, грах, мандрівках непомітно готується молодь до діл, що її ждуть у дальшому і ближчому майбутньому.

І тому В. О. и. М. і Р. вже на початку квітня приступив до підготовки таборної акції на літо 1942 р. Табори будуть такі: 1. табори-оселі для новиків у віці від 7—12 років, 2. табори для юнаків від 13—18 років.

Загальна мета таборів: влаштувати молоді доцільний відпочинок, дати для неї додаткове харчування, а відповідно розплянованими заняттями привчити її до суспільного життя, відповідними „пробами" підготовити її до праці в уладі української молоді, який згодом своїми куреннями новиків і юнаків має оживити наші міста і села.

Табори будуть окремі для дівчат, окремі для хлопців, тільки в деяких таборах новиків можна буде за потребою, ввести коедукацію. Вже сьогодні окружні референти молоді підшукують місця на приміщення таборів, добирають команду, булаву, впорядчиків, думають над тим, якби найкраще й найбільше назбирати харчів. Табори будуть міститися у віллах, кольонійних будинках, школах і т. п. Деякі юнацькі табори будуть під шатрами. Вже сьогодні знайшлись організатори одного табору під шатрами над Дністром, другого в околиці Розточа — м. Янова к. Львова. Кошти удержання будуть виносити біля 5 зл. денно від особи. Бідна молодь зможе користати з допомоги суспільної опіки У. Ц. К.

В основі кожна округа повинна зорганізувати хоч одну оселю для новиків, одну для новичок; юнацькі табори організують такі округи в Галичині: 1. Львів, 2. Золочів, 3. Тернопіль, 4. Чортків, 5. Коломия, 6. Станиславів, 7. Самбір, 8. Стрий, 9. Рава-Руська, (Окремо табори будуть на Засянні і Холмщині) для своїх округ і сусідніх. Ближчі відомості будуть згодом подані в часописах.

Табори провадитимуть фахові сили. Про вишкіл потрібних сил подбали ще весною ц. р. окружні референти Львова, Станиславова, Тернополя і Стрия, в порозумінні з ВОнМіР УЦК. Українська молодь, що бажає взяти участь у таборах уже сьогодні, хай готується до цієї справи, хай допоможе ціла українська суспільність референтам ОкМіР організувати цю дуже потрібну розвагу, відпочинок і виховну працю над нашим молодим поколінням. Хай біля таборних вогнів згуртуються тисячі найкращих синів і дочок українського народу, щоб скріпити свої сили і опісля стати ще міцніше до дальшої творчої праці і служби нашій Батьківщині. За інформаціями звертатися до референтів молоді при кожному УОК.

Шерш

СОНЦЕ В ЛІСІ

(репортаж з табору в Криниці)

Все це сталося раптово. Оголошення УЦК про вишкільний табір в Криниці, пакування наплечників, черга за квитками, провірка документів в УЦК і карта дозволу на поїзд до Криниці, а потім довгі години під стукіт коліс поїзду і врешті Криниця.

Вистукуючи закаблуками по вул. Костельній ми зупиняємось біля будинку ч. 510. На брамі вивіска „Український Дім Молоді ім. Володимира Великого". Будинок двоповерховий, комфортово обладнаний, вимріяне місце для науки і спочинку.

У нас почалося таборове життя, життя точно розпляноване і тверде.

Ранок, 6-та година. Розлягається звук сурми, розплющуються заспані очі і дехто муркоче під носом, чому так рано підвівся сурмач і хто його так скоро будить.

Починається гамір, відслонювання вікон, одягання і боротьба за „прапорець чистоти".

„Позич, друже, щітки!"

„А твоя де?"

„В нас забрав учора друг інтендант, бо не стояла згідно з приписами „волоссям догори".

„За кілька хвилин ми на збірці.

Над тихим містом лунає молитва, несеться все вище над верховіттям дерев, над голими вершинами гір, пнеться до неба. Всі думки і бажання злились водно.

Після молитви перегляд кімнат, і друг інтендант вручає сконфісковану щітку в кращі руки.

По сніданні розпочинається важке буденне життя, повне навчання. 55 учасників табору сидить тихенько і слухає з увагою лекції викладачів, що їх виделегував УЦК. Найбіль-

шу увагу приділюють лекціям проф. др. О. Тисовського, ред. Глібовицького, проф. Ісаїва. Весело проходить година гутірки з ред. Волинцем.

Вся увага сконцентрована на лекції викладачів, не перешкоджає однак час-до-часу полинути думкою в кухню і нетерпеливо очікувати обіду.

Раптом у їдальні серед білого дня „сполох". Всі позривались з місць і біжать. В кімнатах метушня: одні пакують наплечники, інші складають коци. Чути свист.

Всі біжать на збірку. По збірці вбирають плащі і — в дорогу.

Рівними лавами крокують курсанти вулицями, прохожі навздогін кидають їм усмішки і зупиняються, слухаючи рідної пісні.

Таборовики йдуть рівним маршовим кроком, перед ними гори оповиті срібним серпанком далини, над ними сонце розсипає золоте проміння а вітер їм пестить смагляві обличчя.

Вони йдуть вузькими пляями в горах, глибоко вдяхаючи свіже повітря. Соняшне проміння пробивається крізь віти смерік, провожаючи сміливих юнаків. По лісі лунає спів, очі всміхаються до гордих смерік, до ясного сонця.

„У лаві збірка!"

І всі мовчки розбрелись по лісі малими гуртками, немов чогось шукають, за кимсь стежать. У ліску чекає один друг. Він підніс високо вгору руку.

У відповідь залунало над ліском гучне: „Слава!"

„Всі до мене!"

Сонце скотилося вниз і далі стежить за таборовиками, а вони прощають піснями ліс, що тоне у сонячному сяйві. Горді смереки хитають вітами і шепочуть тихо казку про наших лицарів, що сплять глибоко в горах.

Срібний пояс туману поволі окутує гори, сутінки затирають живі барви, місяць лагодиться спочити на верховітті смерік.

Гамір у таборах стих, вогні погасли.

Дні проходять за днями, а таборовики крокують вулицями через місто, потім стежечкою в поле і через кладку на спортовий майдан.

„Збірка!"

Таборовики діляться на окремі види спорту, починаються вправи. Насуваються темні хмари. Починає падати щораз сильніший дощ.

Пора вертатися, дощ не вгаває.

„Збірка!"

„Струнко! Кроком руш!".

На чоло висувається командант, а за ним таборовики довгим, карним рядом. З одягів спливає вода, але голови гордо піднесені, в очах блищить усмішка, над містом знову лунає пісня.

„Не сміє бути в нас страху,
Ні жадної тривоги"...

В табориків не має страху, їх веде командант проф. Антонович, який дає приклад.

Ввечорі в будинку хтось свище. Справу негайно вияснюють, це черговий, якому зіпсувався свистак, готується до збірки на ранню молитву. Таборовики його заспокоюють, що їм вдається лише підчас вечері, коли черговий споживав свій скромний приділ, але після вечері він знову починає свої тренінги і змучені таборовики засипляють під звук цієї музики.

Знову проходять дні.

В табор приїхав інж. В. Татомир, керівник Відділу Опіки над Молоддю і Родиною УЦК і кинув клич: „В гори!"

Таборовики мчать поїздом, а від поїзду вузькими пляями йдуть в гори, де мряки розганяє перше соняшне проміння.

Перед таборовиками село Явірки з такими рідними стріхами лемківських хат. Лунає рідна пісня — як привіт нашим братам лемкам. Під церквою таборовики скидають наплечники розходяться між селян. Ведеться дружня розмова, а в серці виростає почуття рідности до мешканців села, що не забули братів з низів.

Дякуємо за гостинність, співаємо на прощання і знову повертаємось до табору.

Проходять дні.

Треба розставатися. Таборовики прощаються останнім поглядом з горами, лісами, сонцем і роз'їзджаються, щоб хоч крихту сонця і запаху смерік понести з собою вниз у села й міста.

Збиточник.

ПОЧАТОК ТРАВНЯ, АЛЕ ЩЕ ТРОХИ ЗИМНО ...

Цього року зважилися наші спортовці на перший крок на вільнім повітрі доволі пізно. Ще в квітні завзято грали відбиванку, але в залі. А цей перший крок ставили несміливо й з недовір'ям. Може ще надто зимно?...

На 3 травня заповіджено гуртковий біг навпростець к упунів. Гурток повинен мати 11, а найменше 9 змагунів так, як дружина копаного м'яча. Тимчасом клюби злегковажили собі цей біг, хоча вже кілька тижнів грали в м'яч. Повний гурток виставила тільки „Україна", інші — 2—3 людей або нікого.

Тиждень пізніше (10. V.) на індивідуальний біг навпростець рішилося тільки 5 жінок і 13 чоловіків. У висліді 1000 м. жінок 1. Гайвас Д., КЛК — 2. Павлишин УТТ IV. 1200 м. юніорів 1. Купчинський КЛК — 2. Плешкевич УССК, 2400 м. чоловіків 1. Мартиняк УССК і 2. Парубчак УТТ IV.

І ще раз вернулися спортовці до залі, де 17. V. проведено приладовий тризмаг для 13 змагунів і 10 жінок. Висліди, як кажуть знавці тої ділянки, мало задовільні. Молоді змагунки КЛК були кращі, зате між чоловіками перші місця зайняли представники УТТ IV.

Колишні учасники й свідки кипучого спортового життя роздумували над тим, що саме стоїть на перешкоді до повного його розквіту, коли так богато передвоєнних перешкод вже не існує. Невже воєнні дії мають тут аж такий сильний вплив?

Соняшний день — і сотня змагунів на старті

Найпростішу розв'язку цього питання подала сама природа. Тепле сонячне проміння і старанна організація гурткового бігу навпростець, що провело ранком на Зелені Свята (24. V.) У. Т. Т. IV. — згуртували на площі при вул. Круп'ярській кругло сотню змагунів.

Ми вже були свідками такої масової імпрези, — в 1938 р. ювілейний біг у честь „Просвіти" з його 200 учасниками, — але то було спортове свято, а тут звичайні змагання. Авторами цієї милої несподіванки був КЛК зі своїми 36 змагунами і УТТ IV. — 30. Інші товариства: УССК, УТТ I. і Україна поставили разом також понад 30 учасників. У тім загальнім числі було 24 жінки, 9 новиків і 15 ольдбоїв.

Один гурток складався з 3 змагунів, що бігли разом.

Висліди:

800 м. новики 1. УТТ I. — 2. УТТ IV — 3. УТТ IV 2.

1000 м. юніори 1. УССК — 2. УССК 2 — 3. КЛК — 4. КЛК 2.

800 м. жінки 1. КЛК — 2. УТТ IV — 3. КЛК 2 — 4. УТТ IV. 2.

2000 м. чоловіки 1. УССК — 2. КЛК — 3. КЛК 2 — 4. КЛК 3.

1500 м. ольдбої 1. УТТ IV — 2. КЛК — 3. УТТ I.

Відразу віджили давні традиції, шляхетне суперництво за кращі спортові осяги поодиноких змагунів, а особливо клюбові амбіції, щоб представити своє товариство і його краски в якнайкращому світлі.

На змаганнях відбиванки знову понад 100 учасників

Все популярні змагання відбиванки ще раз повторили це рекордове число учасників. До турніру на грищі УТТ IV — Личаків — зголосилося разом 17 повних дружин по 6 змагунів — 102. Супроти того вжито елімінаційної системи: хто програв, більше не грає.

Не повелося тут чол. дружинам КЛК, з яких три юнацькі програли відразу, а перша стрінулася у півфіналі з найсильнішою дружиною і переможцем турніру УТТ IV, з яким по дуже ефектовній грі програла в двох сетах, та зайняла 3. місце. До фіналу дісталася дружина УТТ I., якій припало 2. місце.

Між жінками найсильнішою була КЛК, зате інші розіграли між собою ряд завзятих і цікавих змагань, та уложилися так: 2. УССК — 3. КЛК 2 — 4. УТТ IV. Ольдбої: 1. КЛК — 2. УТТ IV. — 3. УТТ I.

Всі дружини, що програли, постановили собі в живих і головних позмагових дискусіях обов'язково відбитися на найближчих першенствах округи, хоч переможці також не мають охоти резиґнувати зі своїх перших місць. *С. Б.*

РОЗВАГИ

Ребус ч. 10

Ребус ч. 11

МАГІЧНА ФІГУРА
ул. Е. В. К.

а, а, а, а, и, и, и, и, и, и, і, і, і, і, і, к, к, к, к, л, л, о, о, о, о, р, с, с, т, т, ф, ф, ф, ф, я, я.

З поданих букв уложити три слова, які читані поземо й доземо мають таке значення: 1. домашні хутр. звірята, 2. стисла наука, мудрість, 3. церковне богослуження, якого вірні вислухують стоячи.

РОЗВ'ЯЗКА
З Ч. 4. „ДОРОГИ“

Правильної розв'язки поділу землі між чотирьох синів ніхто не прислав. Важко у нас з юними геометрами. Тож у цьому числі подаємо правильну розв'язку з ч. 4. „Дороги“.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Розв'язки ребусів, загадок з 5 числа „Дороги“ за травень:

Ребус ч. 7. — „Аби була булава, то найдеться голова“. Ребус ч. 8. — „Сім на одного не чекають“.

Найкращі помічення похибок в рисунку лицаря в авті прислав нагороджений вже раз Роман Кухар — Львів.

Мат. загадка: всіх горіхів — 162.

Д. Качор: У „Дорозі“ відповідаємо лише на справи, що зв'язані з „Дорогою“. 1. „Іл. Вісті“ не виходять, 2. Річник „Дороги“ 1941 можна дістати в „Овиді“, 3. Нагород новими виданнями У. В. за розв'язку загадок не вильосовуємо, 4. З присланого матеріялу вибираємо що найкраще.

„Сталий Читач Дороги“ з Ярослава: Анонімам та ще й таким, що не засвоїли культурного тону в листуванні, не відповідаємо. Але для „ліпшезнайків“ Редакція „Дороги“ стверджує, що форми „в Україну“ і „на Україну“ згідно з Шевченком і на думку мовознавців, напр. проф. В. Сімовича, — рівнорядні. Правда останніми часами вживають першої, але не скрізь; у тому випадку треба було таки „на Україну“ (геогр. поняття).

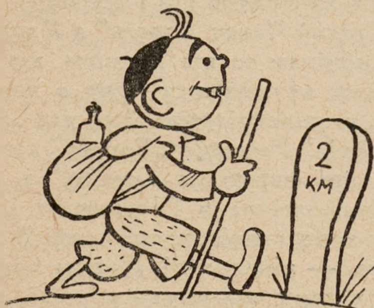
Справді — „Ґонец Краковскі“, якого, видно, „Сталий Читач Дороги“ з Ярослава є пильним читачем, дечого навчився, але анальфабетом то таки, як виходить з його власної картки, є сам „Сталий(?) Читач Дороги“ з Ярослава. (Може „Постійний“?) Хто Вас навчив форми „привчовують“, з якої це мови?

„ДОРОГА“ — ілюстр. журнал. Появляється 15-того кожного місяця. Видає „Українське В-во“, Краків-Львів, Унгарнштр. 21. Тел. 233-23. — За редакцію відповідає: Проф. Северин Левицький. — Передплата: річно 8.— зл., піврічно 4.— зл. Поодиноке число 80 сот. — ЦІНИ ОГОЛОШЕНЬ: Ціла сторінка 640.— зл., 1/2 сторінки 320.— зл., 1/4 сторінки 160.— зл., 1/8 сторінки 80.— зл. Оголошення в тексті 100% дорожчі. — З друкарні Укр. Акад. Наук у Львові, Постгасе 11. — Ukrainische Monatsschrift „DOROHA“ (Der Weg). Verlag: Ukrainischer Verlag, Krakau, Zweigstelle Lemberg, Ungarnstrasse 21. — Druck: Druckerei Ukr. Akademie d. Wissenschaften, Lemberg, Postgasse 11.

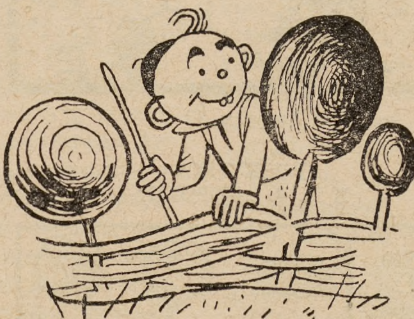
ЦІНА 80 СОТ.

Zeitungsdrucksache „DOROHA“, Lemberg, Ungarnstrasse 21

Балабай

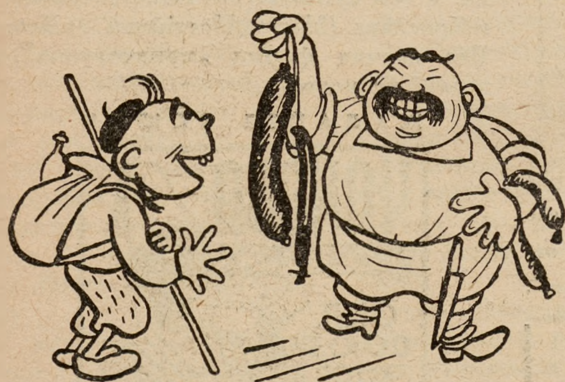
Йде в дорогу Балабай,
Пізнавати рідний край.

Сам провірив на Поділлі,
Як росте там хліб на кіллі.

Завернув у Бережани,
Зміряв миску він сметани.

А в Куликові нараз,
Розпізнав красу ковбас.

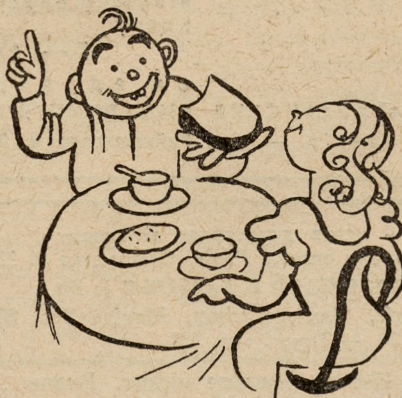
Записав у Бродах врешті —
Тут досліджував черешні.

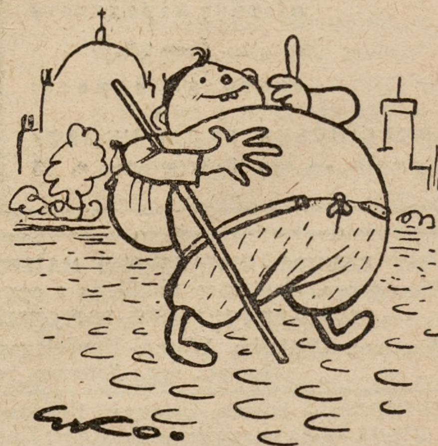
Вийшов на гуцульський плай,
Стрінув рідкість він — малай.

В горах бачив він і те,
Як там бойко бриндзю б'є.

У Стрию він ствердив натще,
Що там масло є найкраще.

То ж радіє Балабай,
»Знаю добре рідний край!«